

Đào tạo giáo viên giáo dục quốc phòng và an ninh theo định hướng phát triển phẩm chất, năng lực trong tình hình mới

Huỳnh Minh Hậu*, Đinh Văn Quyên*

*Trường Đại học Tài chính – Marketing

Received: 4/8/2024; Accepted: 10/8/2024; Published: 19/8/2024

Abstract: The development of the fourth industrial revolution has affected all areas of social life, including the field of education and training in Vietnam. The teaching perspective has shifted from a content-based approach to a quality-based and competency-based approach with the goal of training human resources with full qualities and competencies to become global citizens. The team of teachers teaching National Defense and Security Education is also affected by the above context. The article focuses on analyzing the theoretical basis and proposing a number of measures to contribute to improving the effectiveness of training teachers of National Defense and Security Education in the direction of developing quality and competency, creating a premise for continuing to develop this research direction at educational institutions nationwide.

Keywords: Training, teachers, National Defense and Security Education, quality, competence

1. Đặt vấn đề

Giáo dục (GD) quốc phòng và an ninh (QP và AN) là môn học có vị trí ngày càng quan trọng trong GD cho công dân khi thế giới đang trong kỉ nguyên của cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư, những nội dung, kiến thức, kĩ năng về QP và AN đều hướng đến việc xây dựng niềm tin, niềm tự hào, phát huy tinh thần yêu nước, truyền thống dựng nước và giữ nước của dân tộc. Với việc phát triển, tác động đa ngành của công nghệ thông tin và bối cảnh “internet of thing” (IoT), đòi hỏi giáo viên cần đổi mới nhiều về phương pháp dạy học và ứng dụng công nghệ thông tin vào dạy học. Đặc thù với giáo viên GD QP và AN không những cần tiếp thu và học hỏi thêm về ứng dụng công nghệ thông tin, đổi mới phương pháp, tích cực bồi dưỡng vốn ngoại ngữ, mà việc nâng cao năng lực, tu dưỡng và rèn luyện phẩm chất, bản lĩnh chính trị vẫn là vấn đề rất cần thiết trước bối cảnh hiện nay. Vì lẽ đó, việc đào tạo giáo viên GD QP và AN theo hướng phát triển phẩm chất, năng lực được xem là hướng đi mang lại hiệu quả cao cho việc hình thành và bồi dưỡng nhân cách, phẩm chất và năng lực công dân đáp ứng vào sự nghiệp xây dựng đất nước và bảo vệ Tổ quốc trong tình hình mới.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Sự cần thiết của hoạt động đào tạo giáo viên GD QP và AN theo định hướng phát triển phẩm chất, năng lực

Việc đào tạo giáo viên GD QP và AN ngày càng

có vai trò hết sức quan trọng. Bởi lẽ giáo viên GD QP và AN là người đầu tiên giảng dạy cho học sinh, sinh viên khối kiến thức cơ bản, có hệ thống, chương trình khoa học về quốc phòng - an ninh, đồng thời là người góp phần hình thành cho học sinh, sinh viên niềm tin, khả năng bảo vệ Tổ quốc. Việc dạy học GD QP và AN cho học sinh, sinh viên là công việc cần thiết vì hoạt động này góp phần trực tiếp đến việc thực hiện đường lối, quan điểm của Đảng, chính sách của Nhà nước. Chính phủ xác định: “GD QP và AN là bộ phận của nền GD quốc dân, một nội dung cơ bản trong xây dựng nền quốc phòng toàn dân, an ninh nhân dân; là môn học chính khóa trong chương trình GD, đào tạo trung học phổ thông đến đại học và các trường chính trị, hành chính, đoàn thể...” (1). Văn kiện Đại hội XIII của Đảng xác định rõ: “Chú trọng hơn GD đạo đức, nhân cách, năng lực sáng tạo và các giá trị cốt lõi, nhất là GD tinh thần yêu nước, tự hào, tự tôn dân tộc, truyền thống và lịch sử dân tộc, ý thức trách nhiệm xã hội cho các tầng lớp nhân dân, nhất là thế hệ trẻ; giữ gìn và phát huy bản sắc văn hóa dân tộc tốt đẹp của người Việt Nam; khơi dậy khát vọng phát triển đất nước phồn vinh, hạnh phúc và bảo vệ vững chắc Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa” (2). Giáo viên dạy môn GD QP và AN giữ vai trò then chốt, là tấm gương về phẩm chất chính trị, đạo đức, lối sống, cùng với những kĩ năng quân sự và các năng lực khác sẽ trở thành tấm gương để người học noi theo, góp thực hiện thắng lợi nhiệm vụ

này. Giáo viên GDQP và AN là chủ thể then chốt, trực tiếp tổ chức dạy học môn GDQP và AN, góp phần “GD ý thức, tri thức về quốc phòng - an ninh và kỹ năng quân sự cần thiết cho toàn dân nhằm phục vụ sự nghiệp bảo vệ Tổ quốc” (3).

Đào tạo giáo viên GDQP và AN theo định hướng phát triển phẩm chất, năng lực được hiểu là quá trình tổ chức các hoạt động dạy học, GD cho sinh viên đang theo học ngành GDQP và AN trong đó chú trọng đến việc hình thành các phẩm chất, năng lực, đặc biệt là các phẩm chất, năng lực đặc thù cho người học để đáp ứng vị trí việc làm theo mục tiêu của chương trình đào tạo. So với hoạt động đào tạo giáo viên GDQP và AN hiện nay, việc đào tạo giáo viên GDQP và AN theo định hướng phẩm chất, năng lực có vai trò rất quan trọng. Trước hết đây là định hướng đào tạo phù hợp với bối cảnh dạy học theo quan điểm tiếp cận phẩm chất, năng lực. Đào tạo theo định hướng này giúp người học xác định rõ các phẩm chất, năng lực, yêu cầu cần đạt trong quá trình học tập, từ đó chủ động tham gia học tập, rèn luyện. Để hình thành phẩm chất, năng lực sinh viên trong quá trình học tập phải tham gia vào các hoạt động từ đó kích thích động cơ, thái độ, tâm lý tham gia học tập, không bị nhàm chán. Hơn nữa, theo yêu cầu về mặt nguyên tắc, trong dạy học môn GDQP và AN, giáo viên cần đảm bảo nguyên tắc “phát huy tính tự giác, tích cực, độc lập của người học” với phương thức “dưới sự chỉ đạo, tổ chức của người dạy để tạo nên sự cộng hưởng của hoạt động dạy và học, qua đó nâng cao chất lượng dạy học” (4). Tiền đề về phẩm chất, năng lực được hình thành trong quá trình học tập là cơ sở để giáo viên GDQP và AN thực hiện có hiệu quả nguyên tắc này đối với học sinh của mình.

Một số phẩm chất, năng lực cần có của giáo viên GDQP và AN được xác định trong chuẩn đầu ra của chương trình đào tạo như phẩm chất chính trị và trách nhiệm công dân; phẩm chất đạo đức và tác phong nghề nghiệp; năng lực tự chủ; năng lực giao tiếp; năng lực hợp tác; năng lực tư duy phản biện, sáng tạo và giải quyết vấn đề năng lực ngoại ngữ và công nghệ thông tin; năng lực vận dụng kiến thức về đường lối quân sự của Đảng; năng lực vận dụng kiến thức về công tác quốc phòng, an ninh; năng lực vận dụng kiến thức quân sự chung, kỹ thuật chiến đấu bộ binh, chiến thuật; năng lực nghiên cứu khoa học; năng lực hiểu người học và xây dựng môi trường GD; năng lực phát triển chương trình, nghiên cứu, xây dựng và thực hành hoạt động GD, dạy học; năng lực

đánh giá. Nhiệm vụ đào tạo giáo viên GDQP và AN là nhiệm vụ rất quan trọng, để có thể dạy học theo quan điểm tiếp cận phẩm chất, năng lực, “lấy người học làm trung tâm”, tăng cường tổ chức các hoạt động nhưng vẫn giữ được nét đặc thù của môn học, đòi hỏi giáo viên phải được đào tạo theo định hướng phát triển phẩm chất, năng lực. Ngoài các phẩm chất, năng lực chung, giáo viên GDQP và AN cần phải có các phẩm chất, năng lực chuyên ngành để vận dụng vào quá trình tổ chức dạy học như phân tích các vấn đề về quốc phòng, an ninh; vận dụng kiến thức, kỹ năng quân sự vào cuộc sống, giảng dạy;...

2.2. Biện pháp nâng cao hiệu quả đào tạo giáo viên GDQP và AN theo định hướng phát triển phẩm chất, năng lực

Thứ nhất, tiếp tục rà soát, cập nhật chương trình đào tạo theo định hướng phát triển phẩm chất, năng lực người học.

Mục tiêu của biện pháp này, góp phần giúp các cơ sở đào tạo giáo viên GDQP và AN thường xuyên hoàn thiện và cập nhật chương trình đào tạo, làm cơ sở để vận dụng trong tổ chức đào tạo ngành GDQP và AN theo định hướng phẩm chất, năng lực của người học. Chương trình đào tạo là “kim chỉ nam” trong quá trình tổ chức đào tạo, không thể tổ chức đào tạo theo định hướng phát triển phẩm chất, năng lực nếu chương trình được xây dựng theo định hướng khác. Chương trình theo định hướng phát triển phẩm chất, năng lực cần thể hiện qua mục tiêu, quan điểm xây dựng chương trình, kết cấu khung nội dung. Định hướng này phải được cụ thể hoá trong đề cương chi tiết từng học phần. Đề cương chi tiết học phần theo định hướng phát triển phẩm chất, năng lực được thể hiện qua mục tiêu học phần, các nội dung, hình thức tổ chức giảng dạy, đặc biệt là phương pháp sử dụng trong học phần, có cả quy định về kiểm tra, đánh giá với các hình thức mới nên được khuyến khích như dự án, công trình nghiên cứu, sản phẩm cá nhân.

Thứ hai, chủ thể quản lý, GD tham gia vào quá trình đào tạo giáo viên GDQP và AN quán triệt quan điểm dạy học tiếp cận phẩm chất, năng lực.

Thực hiện biện pháp này sẽ góp phần cụ thể hoá các phẩm chất, năng lực trong chương trình đào tạo vào quá trình quản lý đào tạo, tổ chức dạy học, kiểm tra đánh giá; đánh giá được mức độ phù hợp của các phẩm chất, năng lực và mức độ đóng góp của chúng trong việc đáp ứng yêu cầu vị trí việc làm. Chủ thể quản lý, GD chính là các chủ thể then chốt, trực tiếp tham gia vào quá trình tổ chức đào tạo giáo viên GD

QP và AN. Trước hết về mặt nhận thức, cán bộ quản lý, người dạy cần hiểu rõ bối cảnh cũng như vai trò, ý nghĩa của quan điểm dạy học tiếp cận phẩm chất, năng lực. Trong quá trình giảng dạy, từng bước đổi mới phương pháp dạy học, tăng cường tổ chức các hoạt động, bởi lẽ đó là con đường chủ yếu giúp người học dễ dàng hình thành phẩm chất, năng lực.

Do vậy, cán bộ quản lý, giáo viên cần tìm hiểu, biết rõ tác động của bối cảnh dạy học đến hoạt động đào tạo giáo viên GD QP và AN theo định hướng phát triển phẩm chất, năng lực. Người dạy từng bước vận dụng quan điểm dạy học tiếp cận phẩm chất, năng lực và các phương pháp, kỹ thuật dạy học tích cực vào quá trình tổ chức dạy học và kiểm tra, đánh giá. Cán bộ quản lý có các cơ chế động viên, khuyến khích, khen thưởng trong dạy học theo hướng phát triển phẩm chất, năng lực.

Thứ ba, phát huy vai trò giáo viên định hướng, hỗ trợ sinh viên ngành GD QP và AN học tập, rèn luyện các phẩm chất, năng lực cần thiết.

Bản thân mỗi sinh viên - các giáo viên GD QP và AN tương lai, dưới sự tư vấn, đồng hành, huấn luyện của giáo viên cần ý thức rõ nội dung biện pháp này. Bởi tổ chức rèn luyện phẩm chất, năng lực là vai trò của giáo viên, còn tham gia các hoạt động rèn luyện phẩm chất, năng lực và quá trình tự rèn luyện phải do chính sinh viên thực hiện. Bên cạnh đó, sinh viên cần tự chủ động khắc phục các rào cản tâm lý, khó khăn trong quá trình học tập, rèn luyện. Trước hết mỗi sinh viên GD QP và AN xác định rõ thái độ, động cơ, mục tiêu học tập, tránh tâm lý mơ hồ, tạm bợ. Sinh viên tích cực tham gia vào các hoạt động học tập dưới sự tổ chức, chỉ đạo của giảng viên để hình thành các phẩm chất, năng lực. Từng bước rèn luyện, hình thành ý chí nghề nghiệp, bản lĩnh, tác phong của giáo viên GD QP và AN tương lai. Không ngại khó khăn, thử thách trong quá trình học tập.

Thứ tư, tăng cường đầu tư, cải tiến các phương tiện, cơ sở vật chất trong đào tạo giáo viên GD QP và AN.

Trong dạy học theo định hướng phát triển phẩm chất, năng lực, phương tiện dạy học là yếu tố rất quan trọng tác động đến quá trình tổ chức dạy học, lựa chọn các phương pháp dạy học. Biện pháp này giữ vai trò hỗ trợ, chi phối hoạt động đào tạo giáo viên GD QP và AN. Việc tổ chức các hoạt động để sinh viên hình thành các phẩm chất, năng lực sẽ rất khó khả thi nếu điều kiện về cơ sở vật chất, kinh phí không đảm bảo. Bên cạnh đó, trong môi trường

GD đặc thù như môn GD QP và AN, các loại vũ khí trang bị chính phần lớn do các cơ quan quốc phòng, quân sự cấp phát theo quy định thì việc tham mưu, đề xuất hợp lý là nội dung cần quan tâm. Cùng với việc đảm bảo cơ sở vật chất trong tổ chức đào tạo giáo viên GD QP và AN theo quy định của ngành, các trường đề xuất mua bổ sung mới hoặc cải tiến, sửa chữa các trang thiết bị dạy học hỏng hóc còn khả năng sử dụng. Xây dựng, thiết kế các thao trường, bãi tập chiến thuật, ném lựu đạn, điều lệnh đội ngũ, bắn súng. Tổ chức nghiên cứu khoa học hoặc các hoạt động thiết kế trang thiết bị phục vụ dạy học GD QP và AN.

3. Kết luận

Đặc thù của nghề giáo viên GD QP và AN, là vừa thực hiện nhiệm vụ GD, vừa nhiệm vụ quân sự. Trong bối cảnh mới, đòi hỏi giáo viên GD QP và AN cần có những phẩm chất, năng lực cần thiết để đáp ứng yêu cầu, vị trí công tác. Đào tạo giáo viên có phẩm chất đạo đức tốt, năng lực chuyên môn vững vàng, có khả năng giảng dạy, hướng dẫn đào tạo và huấn luyện chương trình GD QP và AN, định hướng và hỗ trợ học sinh, sinh viên khai thác, nắm vững, hiểu biết sâu sắc về GD QP và AN; góp phần xây dựng thế trận quốc phòng toàn dân, thế trận an ninh nhân dân vững mạnh. Với mục đích đó việc đào tạo giáo viên GD QP và AN theo định hướng phát triển phẩm chất, năng lực là yêu cầu bức thiết và có ý nghĩa thiết thực.

Tài liệu tham khảo

- [1]. Chính phủ (2007). *Nghị định số 116/2007/NĐ-CP ngày 10/7/2007 về GD quốc phòng - An ninh*, Hà Nội.
- [2]. Đảng Cộng sản Việt Nam (2021). *Văn kiện Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ XIII (Tập I)*. NXB Chính trị Quốc gia - Sự thật, Hà Nội.
- [3]. Lê Ngọc Cường, Lê Doãn Thuật, Tạ Ngọc Vãng (2014). *Giải thích từ ngữ GD quốc phòng - an ninh (tài liệu tham khảo GD Quốc phòng - An ninh trường trung học phổ thông, trung cấp chuyên nghiệp, cao đẳng và đại học)*. NXB Giáo dục Việt Nam, tr 102.
- [4]. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2015). *Giáo trình Lý luận và phương pháp dạy học GD QP và AN (dùng cho đào tạo giáo viên, giảng viên GD QP và AN)*. NXB Giáo dục Việt Nam, tr 161.
- [5]. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2020). *Thông tư số 46/2020/TT-BGDĐT ngày 24/11/2020 ban hành Chương trình môn GD QP và AN cấp trung học phổ thông*, Hà Nội.